

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeyleri

Media Literacy Levels of Students Attending the Department of Computer Education and Instructional Technologies

Seçil Som
Anadolu Üniversitesi, Türkiye
ssom@anadolu.edu.tr

A. Aşkı Kurt
Anadolu Üniversitesi, Türkiye
aakurt@anadolu.edu.tr

Özet

Günümüzde hızlı bilgi artışına ve teknolojiye paralel olarak, bireyden beklenen özelliklerde de değişimler meydana gelmiştir. Yazılı ve yazılı olmayan, büyük çeşitlilik gösteren formatlardaki mesajlara ulaşma, bunları çözme, değerlendirme ve iletme yeteneği olarak tanımlanan medya okuryazarlığının 21. yüzyıl bireyinden beklenen becerilerden birisi olduğunu söylemek olanaklıdır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü (BÖTE) öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve çeşitli değişkenlere göre medya okuryazarlıklarını incelemektir. Araştırma, nicel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya altı farklı coğrafi bölgedeki altı üniversitenin BÖTE Bölümlerinde öğrenim gören 688 öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak "Medya Okuryazarlığı Düzey Belirleme Ölçeği" kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda BÖTE bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırmada öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerinin; üniversitelerine, sınıflarına, İnternet erişim olanağı olup olmasına, İnternette geçirdikleri zaman değişkenine, İnterneti kullanma amaçlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak öğrencilerin İnterneti eğitsel amaçlı daha çok kullanabilmeleri için etkinlikler düzenlenmesi gerektiği, farklı alanlarda, fakülte ve yükseköğretim düzeyinde de benzer araştırmaların tekrarlanması gerektiği, BÖTE Bölümü öğretim programlarına medya okuryazarlığı ile ilgili dersler eklenmesi gerektiği gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü; medya; medya okuryazarlığı.

Abstract

Individuals doing research and analysis, thinking critically and constructing information via interpretation could be said to have the qualifications expected from the 21st century human in this rapidly developing world of information. In this respect the present study aimed at determining CEIT students' levels of media literacy and to examine their media literacy with respect to certain variables. Within the scope of the study survey model was used. The study employed a total of 688 CEIT students from six different universities chosen on the basis of random sampling method. In order to examine the participants' levels of media literacy, the "Media Literacy Scale" was used. The results of the study revealed that the students attending the department of CEIT had an average level of media literacy. The results of the present study demonstrated that the participating students' levels of media literacy differed with respect to their university, class-grade, their availability of Internet access, the time they spent on the Internet and some of their Internet use purposes. In addition, it was also seen that the students' levels of media literacy did not differ

depending on the amount of time they spent on watching television. The findings obtained in the study revealed the need for organizing activities to use the Internet more for educational purposes and conducting similar studies in faculties or higher education institutions in different fields. Also, in order to examine the causes of the present findings, further qualitative research could be conducted with faculty members as well as students from the department of CEIT. And also courses related to media literacy could be included at least as an optional course in the curriculum of CEIT.

Keywords: *Department of Computer Education and Instructional Technology; media; media literacy.*

Giriş

Günümüzde hızlı bilgi artışına ve teknolojideki gelişimlere paralel olarak, bireyden beklenen özelliklerde de değişimler meydana gelmiştir. 21. yüzyılın bilgi ve iletişim teknolojileri, bireylerin pek çok alanda daha deneyimli ve bilinçli olmaları yönünde bir dinamizm meydana getirdiği için günümüz bireyleri, artık bilgiyi doğrudan alan değil; araştıran, analiz eden, eleştirel düşünen, yorumlayarak bilgiyi yapılandıran ve bunu yaşamları boyunca sürdüren etkin roller üstlenmeye başlamışlardır. Günümüzde bilgi, geniş bir havuz haline gelmiş, daha hızlı ve kolay ulaşılabilir olmuştur. Teknolojinin olanakları sayesinde dünyanın diğer bir ucundaki olaydan anında haberdar olmamız bunun bir örneğidir. Bilgiye erişim kolaylığı, hangi bilginin doğru olup olmadığını anlamak için yeterli olmadığı için bireylerin daha bilinçli olması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu durumda bireylerin sahip olması gereken bazı okuryazarlıklar gündeme gelmiştir.

Okuryazarlık; kâğıt üzerindeki çizgilerin harf olarak algılanıp bunların yan yana gelmesiyle sözcükler, sözcüklerden de anlamlar çıkarmayı ifade eden ve yazının icadından beri kullanılan bir kavram olarak görülmektedir (Kartal, 2007). Günümüzde ise okuryazarlık kavramı kâğıttaki harfleri anlamlandırmaktan öte, özel bir alanda bilgi sahibi olma anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Polat'a (2005) göre, okuryazarlık, ilgili alanda kişinin uzmanlık düzeyinde değil ancak temel düzeyde bilgi sahibi olması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda bireylerin, dijital çağ okuryazarlıklarına, yaratıcı düşünme ve etkili iletişim becerilerine; yüksek verim elde etme yönünde de planlama ve yönetme becerilerine sahip olmaları gerekmektedir (Burkhardt ve diğerleri, 2003). *21. yüzyıl becerileri* olarak adlandırılan bu beceriler arasındaki okuryazarlık yelpazesinde; bilgisayar okuryazarlığı, İnternet okuryazarlığı, ağ okuryazarlığı, web okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, bilim okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, medya okuryazarlığı vb. gibi okuryazarlıklar bulunmaktadır.

Medya Okuryazarlığı

Medya, mesajların yaygınlaştırılmasında kullanılan basılı (gazete, dergi, kitap, vb.) veya elektronik (radyo, televizyon, film, CD, İnternet, vb.) araçlar olarak nitelendirilmektedir (Potter, 2005). Medyanın; haber ve bilgi verme, toplumsallaştırma, eğitim, eğlendirme, kültürel değerlerin korunması, denetim, eleştirme, kamuoyu oluşturma ve tanıtım gibi işlevleri bulunmaktadır (Radyo Televizyon Üst Kurulu-RTÜK, 2007). Bu özelliklerinden dolayı medya, günümüzün vazgeçilmez bir parçası olarak yerini almış ve özellikle eğlendirme, sakinleştirme, yaşam heyecanını sürekli tutma işlevlerinden dolayı çocuk ve gençler tarafından daha yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Yeşil ve Korkmaz, 2008). Doğan'a (1993) göre ise, medya araçları; basit ve kolay şekiller seçerek, kısa zamanda sürekli tekrarlar yaparak ve bazı slogan değerler kullanarak kitlelere yeni değerler kazandırma yönünde önem kazanmaktadır. Bu bağlamda özellikle çocukların ve gençlerin bilinçlendirilerek medya karşısında pasif bireyler değil; mesajları yorumlayan aktif bireyler olmalarının önem kazanmasıyla medya okuryazarlığı kavramı ön plana çıkmıştır. Medya okuryazarlığı ilk kez, Medya Okuryazarlığı Ulusal Liderlik Konferansı

(National Leadership Conference on Media Literacy) ile anılmaya başlanmış; görsel ve işitsel ortamlarla beraber genişleyen bir okuryazarlık çerçevesinde "bilgiye erişim, bilginin analiz edilmesi ve üretilmesi yeteneği" olarak nitelendirilmiştir (Ausderheide, 1993). Badke'ye (2009) göre medya okuryazarlığı, televizyonla başlayıp filmlerle devam eden, son olarak İnternetle kendini gösteren ve öğrencilerin kendi yaşamlarında medyanın rolünü değerlendirme ihtiyacından doğan bir kavramdır.

Medya okuryazarlığı kavramı, araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Thoman'a (2003) göre; medya okuryazarlığı, her gün televizyon, radyo, bilgisayar, gazete, dergi ve reklamlardan aldığımız binlerce sözel ve görsel sembolleri seçip eleyerek onları kişisel anlamlara dönüştürme yeteneğidir.

Şeylan (2008) ise medya okuryazarlığı kavramının eleştirel bakış açısı yönüne vurgu yaparak şu şekilde tanımlamıştır:

Medya okuryazarlığı sosyal ve bilinçli vatandaş olmanın gereği kapsamında; televizyon ekranının ya da diğer yazılı veya yazılı olmayan kitle iletişim araçlarının bireye sunduğu her bir karenin, her bir haberin ya da yorumun, kişi tarafından algılanması, sonrasında bu bilginin doğruluğuna ilişkin eleştiriye tabi tutulması ve bu sürecin ardından eğer yanlış ise, söz konusu bilginin kabul edilmemesidir.

Medyanın tüm medyayı kapsayan yönüne dikkat çekerek yapılan bir tanımlamaya göre de medya okuryazarlığı, "televizyondaki reklamdan, CD'deki müziğin sözüne, gazete yazısından bir tişörtün üzerindeki slogana kadar türlü biçimde akan medya mesajları karşısında bireylerin farkında ve uyanık olmasını sağlamak" olarak nitelendirilmektedir (Pekman, 2005).

Tüm bu tanımların ortak noktası; etkisi altında kalınan medya mesajlarını belli bir süzgeçten geçirip yorumlamak ve onları eleştirel bakış açısıyla değerlendirmek gerektiğidir. Bu bağlamda medya okuryazarlığı konusunda bireylerin bilinçlendirilmesi için medya okuryazarlığı eğitimin ön plana çıktığı söylenebilir. Çetinkaya (2008) medya okuryazarlığının bir ayağını eğitimin oluşturduğuna, bunun için de medya ve eğitimin bir bütün olarak ele alınması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Medya okuryazarlık eğitiminin geçmişi eskilere dayanmaktadır. RTÜK'ün (2008) araştırmasına göre;

Dünyanın tüm gelişmiş ülkelerinde medya eğitimi ya da medya okuryazarlığı dersleri, çeşitli seviyelerde okullarda ders olarak okutulmaktadır. Bu dersler, ya doğrudan öğretim programlarında yerini almakta (İngiltere, Fransa, ABD, vb.) ya da Kanada'da olduğu gibi öğretim programındaki ilgili dersler içinde (sanat, dil bilgisi, edebiyat, vatandaşlık, vb.) okutulmaktadır.

Ülkemize bakıldığında ise medya okuryazarlığının diğer ülkelere göre gecikmeli olarak gündeme geldiği görülmektedir. RTÜK ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) arasında 22 Ağustos 2006 tarihinde imzalanan işbirliği protokolüne göre, 2006–2007 öğretim yılında beş ilköğretim okulunda pilot olarak başlatılan medya okuryazarlığı dersi, 2007–2008 öğretim yılından itibaren Türkiye'nin 81 il genelinde ilköğretim okullarında 6, 7 ya da 8. sınıfların birinde okutulmak üzere seçmeli ders olarak programa girmiştir (RTÜK, 2007). İlköğretimde ders olarak okutulmaya başlanması, medya okuryazarlığı ile ilgili çalışmalara hız kazandırmış, çeşitli tartışmalara ve değerlendirmelere de öncülük etmiştir. Medya okuryazarlığı konusunda bilgi sahibi olmak için alanyazında karşılaşılan bu tartışma ve değerlendirmeleri dikkatle incelemek gerektiği söylenebilir.

"İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersinin Amaçlarının ve Etkinliklerinin Değerlendirilmesi" isimli çalışmada ilköğretim medya okuryazarlığı dersinin içeriğinin incelenmiştir. Betimsel araştırma modelinde ve doküman analizi tekniğiyle gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında ilköğretim 7. Sınıf öğretim

programı ve öğretmen kılavuzunda yer alan amaçlar, etkinlikler, öğretici materyaller, amaçlarla etkinliklerin uyumluluğu gibi özellikler incelenmiştir. Araştırma sonucunda içerikte yer alan 24 etkinlikten sekizinin amaçlarla tutarlı olmadığı, diğerlerinin de tutarlı olmasına rağmen sürelerin ya da etkinliğin yeterli olmadığı gibi değerlendirmelerde bulunulmuştur (Balaban, Ünal ve Küçük, 2008).

Altun (2009) gerçekleştirdiği "Eğitim Bilim Açısından Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Programına Eleştirel Bir Yaklaşım" isimli çalışmada seçmeli medya okuryazarlığı dersini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bunun için seçmeli medya dersi program geliştirme sürecine bakılarak değerlendirme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada medya okuryazarlığı dersinin seçmeli ders olarak okutulmasının olumsuz bir etki yarattığı, ihtiyaç analizi yapılırken Türk toplumunun yapısıyla daha detaylı bir çalışma yapılmış olsaydı daha olumlu sonuçlar elde edilebileceği, konu analizi yapılırken yeteri kadar alanyazın taraması yapılmadığı, konuların sistematik olmadığı, bazı eksikliklere rağmen programın tutarlı olduğu gibi bulgulara ulaşılmış, ülkemizde bu konudaki çalışmaların artması gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Medya okuryazarlığı dersi öğretim programına ilişkin değerlendirmelerin yanı sıra dersi veren öğretmenlerin görüşlerinin de incelenmesi gerektiğini savunan Çetinkaya (2008) tarafından gerçekleştirilen "Bilinçli Medya Kullanıcıları Yaratma Sürecinde Medya Okuryazarlığının Önemi" isimli araştırmada medya okuryazarlığı kavramının eleştirel bakış açısının benimsetilmesi yönünde dikkatle ele alınması, medya eğitiminin nasıl olması gerektiği gibi konulara açıklık getirmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında Ankara ilinde 2006 – 2007 öğretim yılında medya okuryazarlığı dersi okutulan altı okulda dersi veren sekiz öğretmenle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. "Öğretmenlerin medyaya yaklaşımları", "öğretmenlerin eğitime yaklaşımları" ve "öğretmenlerin medya okuryazarlığına yaklaşımları" şeklinde üç başlık altında yöneltilen çeşitli sorularla elde edilen verilerin analizinden; genelde öğretmenlerin haberlere hızlı ulaşım olanağının yanında daha çok medyanın olumsuz yönlerine vurgu yaptıkları, medyanın yanlı yayın gerçekleştirdiğini, kendi yaşantılarında medyayı başta gazeteden olmak üzere düzenli takip ettikleri ve bunu daha çok İnternet erişimli gerçekleştirdikleri, buna karşın televizyon izleme oranlarının düşük olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmada ayrıca öğretmenlerin medyaya eleştirel yaklaşımları fakat bunu öğrencilere ne kadar aktarabildikleri konusunun tartışmaya açık olduğu belirtilmiş, medya okuryazarlık eğitimi konusunda öğretim programının yeterli olmadığı ve maddi olanakların yetersizliğinin de bu eğitimi olumsuz etkilediği vurgulanmıştır.

Alanyazında dersi veren öğretmenlere ilişkin çalışmaların yanında öğrencilerin tutumlarını da inceleyen çalışmalar yer almaktadır. Medya Okuryazarlığı dersini alan öğrencilerin derse karşı tutumlarını belirlemek amacıyla; "İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Medya ve Medya Okuryazarlığı Dersine İlişkin Tutumları" isimli bir araştırma gerçekleştirilmiştir. 2006-2007 öğretim yılında beş pilot ildeki uygulama okullarında medya okuryazarlığı dersini alan 7. sınıf öğrencilerinin araştırma grubunu oluşturduğu bu araştırma kapsamında Medya Okuryazarlığı Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda, medyanın kültürel ve toplumsal değerlerin korunmasında ve etkili haber verme konusunda yeterli düzeyde olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Medya okuryazarlığını sıkıcı bulmalarına rağmen seçmeli ders olmasının olumsuzluğu yönünde çelişkili fikirlere sahip olan öğrencilerin, bu çelişkinin sebebini de, derste etkinliklerin ve öğretmenin ders işleme yöntemini beğenmediklerine bağladıkları görülmüştür. Bu bulgularla beraber, öğrencilerin derste öğrendiklerinin çevreleriyle paylaşarak olumlu tepkiler aldıkları ancak yine de, iyi bir medya okuryazarı olma konusunda tam verimi elde edemedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Elma, Kesten, Dicle, Mercan, Çınkır ve Palavan, 2009).

İlköğretimde seçmeli ders olarak okutulan medya okuryazarlık dersi kazanımlarının sonraki dönemlere taşınmasının önemli olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda; "Ortaöğretim 10. Sınıf Öğrencilerinin Televizyon Dizilerindeki Mesajları Algılamalarında Medya Okuryazarlığının Etkisi" isimli çalışma kapsamında, 10. sınıf öğrencilerinin televizyon dizilerindeki mesajları algılamaları üzerinde, aldıkları

medya okuryazarlık eğitimin etkisi incelenmiştir. Deneysel araştırma modelinde desenlenen ve araştırma grubunu 2006-2007 öğretim Çanakkale Lisesi'nde okuyan 40 öğrencinin (20 deney grubu, 20 kontrol grubu) oluşturduğu çalışmada deney grubuna 12 saatlik medya okuryazarlık eğitimi verilmiştir. Deney ve kontrol grubuna Medya Okuryazarlık Değerlendirme Formu uygulanarak toplanan verilerin analizi sonucunda, eğitim alan öğrencilerin medya mesajlarına karşı farkındalık geliştirdikleri, medyadaki olaylara daha bilinçli bir şekilde yaklaştıkları bulgularına ulaşılmıştır. Bu araştırmanın ilköğretim ve yükseköğretim programlarında da uygulanıp sonuçlarının karşılaştırılabileceği, ülkemizde bu konuda az çalışma gerçekleştirildiği, fakat önemle üzerinde durulması gereken bir konu olduğu ve bu konuda seminerler, paneller düzenlenmesinin faydalı olabileceği gibi önerilerde bulunulmuştur (Kartal, 2007).

Medya okuryazarlık eğitimini ülkeler bazında karşılaştırmalı incelemek amacıyla yürütülen; "Türkiye, Finlandiya ve İrlanda İlköğretim Programlarının Medya Okuryazarlığı Eğitimi Açısından İncelenmesi" başlığını taşıyan Apak'ın (2008) gerçekleştirdiği çalışmada Türkiye'deki medya okuryazarlık eğitimi ile Finlandiya ve İrlanda'daki medya okuryazarlık eğitimleri karşılaştırılarak programların yapısındaki farklılıklar ve benzerlikler ortaya konulmuştur. Betimleme modeli kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada doküman analizi yapılmış ve üç ülkenin öğretim programları incelenmiştir. Çalışma kapsamında incelenen dokümanlar arasında, ülke profilleri, UNESCO, Avrupa Medya Okuryazarlığı Merkezi (European Centre for Media Literacy- ECML), Çevrimiçi Avrupa Medya Okuryazarlığı Derlemeleri (European Media Literacy Online Review-EMLR), Medya Okuryazarlığı Merkezi (Center of Media Literacy-CML), Talim Terbiye Kurulu ile RTÜK dokümanları ve uluslararası alanda gerçekleştirilen çalışmalar yer almıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda, medya okuryazarlık eğitimine başlama yaşı olarak en erken İrlanda olduğu görülmüş, Türkiye programında bazı eksiklikler olduğu, medyayı algılama açısından daha çok medya ürünlerini kullanmaya ağırlık verildiği, Finlandiya'da ise daha çok medyayı anlama ve yorumlama üzerine yoğunlaşıldığı, ders işleme yöntemi olarak ülkelerin programlarının benzerlik gösterdiği bulgularına ulaşılmıştır. Çalışmada ayrıca Türkiye'de medya eğitiminin hizmetiçi ve sonrası eğitimle verilmeye çalışıldığı, İrlanda'da informal olarak verildiği, Finlandiya'da ise lisans eğitimi düzeyinde bu eğitimin verildiği dolayısıyla eğitim eksik verildiği zaman öğretmenlerin bu konudaki yetersizliklerinin okullarda da medya okuryazarlık düzeyini olumsuz etkilediği belirtilmiştir.

Medya okuryazarlığı dersinde görülen aksaklıkların ortaya konulması amacını taşıyan Şeylan (2008) tarafından gerçekleştirilen "Medya Okuryazarlığı Ders Uygulamalarında Dünya Üzerinde Görülen Aksaklıklar" isimli çalışmada Fransa, İngiltere, Kanada, Avusturya, Amerika ve Türkiye'deki uygulamalar incelenmiştir. İstanbul'da bir pilot okuldaki öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda medya okuryazarlığı konusunda, öğretmenin bu konudaki yetersizliği, maddi olanaksızlıklar, güncel konuların derslerde yeteri kadar irdelenmemesi gibi nedenlerle bazı olumsuzlukların var olduğu görülmüştür. Çalışma kapsamında, medya okuryazarlığı konusunda tartışılan yedi soruya da yer verilmiş, bu soruların değerlendirilmesinden elde edilen bulgularla, dünya üzerinde de bazı aksaklıklar olduğu görülmüştür. Çalışmada çocukları medyanın zararlarından korumak için onları medyadan uzak tutmaya çalışan korumacı bir anlayış güdülmesi sebebiyle, medyayı yorumlamaktan uzak bir yöne doğru gidildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dünyada ve Türkiye'de görülen en büyük aksaklıklardan birinin akademik ortamda bu konunun yeterince değerlendirilmediği belirtilmiştir.

İlk ve ortaöğretimdeki çalışmaların yanı sıra, yükseköğretim düzeyinde medya okuryazarlığı ile ilgili yapılan çalışmalardan biri; Erdem'in (2009) gerçekleştirdiği, "İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Medyaya Bakışı ve Medya Kullanımı Üzerine Bir Çalışma" isimli araştırmasıdır. Araştırmanın örneklemini Akdeniz, Anadolu, Ankara, Ege, Erciyes, Fırat, Gazi, İstanbul, Karadeniz Teknik, Marmara, Mersin ve Selçuk Üniversitesi'nin İletişim fakültelerinde okuyan 756 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilere medya kullanımı ve medya tercihlerini ölçen ve 36 maddeden oluşan bir anket uygulanmıştır. Bu uygulamadan elde

edilen verilerin analizi sonucunda öğrencilerin medya aracı olarak en çok televizyonu, sonra İnterneti takip ettikleri, en son sırada da gazetenin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ayrıca öğrencilerin medyaya başvurma nedenlerinin en çok haber ve bilgi almak olduğu, medyayı kişisel ve sosyal bütünleşme aracı olarak görmedikleri ortaya çıkmıştır.

Karaman ve Karataş'ın (2009) gerçekleştirdikleri "Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri" başlıklı çalışma kapsamında, öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri incelenmiştir. Araştırma grubunu 2007-2008 öğretim yılında Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan 495 öğretmen adayının oluşturduğu bu çalışmada "Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizi sonucunda, öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu; bilgisayar sahipliğinin, İnternete erişim sıklığının, gazete takip etme durumunun ve haftada ortalama 10-20 saat televizyon izlememenin medya okuryazarlık düzeyini olumlu bir şekilde etkilediği bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmada öğrencilere medya okuryazarlık becerileri kazandıracak olan geleceğin öğretmenlerinin meslek öncesinde medya okuryazarlığı eğitimi almaları gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

"Öğretmen Adaylarının Televizyon Bağımlılıkları, Okuryazarlık Düzeyleri ve Eğıtselliğine İlişkin Düşünceleri" başlıklı araştırmada, öğretmen adaylarının televizyon bağımlılıkları, okuryazarlık düzeyleri ve televizyonun eğitsel yönü açısından fikirleri belirlenmeye çalışılmıştır. Tarama modelinde desenlenen araştırmanın çalışma grubunu Ahi Evran Üniversitesi'nin 1. ve 4. sınıflarında öğrenim gören 412 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin analizi sonucunda, öğretmen adaylarının televizyon programı seçerken eğitsel yönüne dikkat etmedikleri, genel olarak televizyon okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu bu nedenle bağımlı olmadıkları, bölümlerine göre okuryazarlık düzeylerinin değiştiği bulgularına ulaşılmıştır. En yüksek okuryazarlık düzeyine sınıf öğretmenliği öğrencilerinin sahip olduğu, sosyal bilgiler bölümü öğrencilerinin en bağımlı öğrenciler olduğu, 4. sınıf öğrencilerinin 1. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek okuryazarlık düzeyine sahip oldukları araştırmada ulaşılan diğer bulgulardır (Yeşil ve Korkmaz, 2008).

Alanyazındaki çalışmalar temel alındığında Türkiye'de medya okuryazarlığı çalışmalarının daha çok ilköğretim düzeyinde yoğunlaştığı, yükseköğretim düzeyinde yeterli çalışmanın yapılmadığı söylenebilir. Medya okuryazarlığı, küçük yaşlardan başlayıp yaşam boyu devam eden bir süreç olduğuna göre her düzeyde; özellikle geleceği şekillendirmede büyük role sahip olan eğitim fakültesi öğrencileri açısından irdelenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Apak'a (2008) göre öğretmenler farklı kültürlerden gelen öğrencilerin nasıl öğreneceğini anlamak için medya okuryazarı olmaya gereksinim duymaktadır. Bu niteliği kazanmış olan öğretmenler medya okuryazarlığı konusunda öğrencilerine model olabilirler. Bu bağlamda öğretmenler ve öğretmen adayları, hem bireysel açıdan hem de öğrencilerine yeterli eğitim vermeleri açısından medya okuryazarlığı alanında dikkatle incelenmesi gereken bir araştırma grubunu oluşturmaktadır. Özellikle çocuklar ve gençler; radyo, televizyon, gazete gibi kitle iletişim araçlarının yayınlarını artık İnternet üzerinden takip etmekte, bu da onları medya okuryazarı olmanın yanında bilgisayar ve İnternet konusunda da bilinçli olmaya itmektedir. Özellikle teknolojiyle iç içe olan ve amacı "İlk ve orta öğretimde çalışacak bilgisayar öğretmenlerini bilgisayar ve diğer bilgi teknolojileri hakkında güncel bilgi ile donatmak" (Anadolu Üniversitesi, 1998) olan Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) bölümü öğrencileri medyanın İnternet ortamında çok daha fazla etkisini gösterdiği günümüzde; bilinçli birer medya okuryazarı olma açısından önemli bir grubu temsil etmektedir. Bu bağlamda BÖTE bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Bu önemden yola çıkarak bu çalışmanın amacı BÖTE bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerini belirlemektir. Bu amaçla araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. BÖTE bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyi nedir?
2. BÖTE bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri
 - cinsiyetlerine, üniversitelerine, sınıflarına, İnternete sahip olma durumlarına, İnternete bağlanma sıklıklarına, İnternete bağlanma amaçlarına, televizyon izleme sıklıklarına göre değişmekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

BÖTE öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada tekil ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tekil tarama modeli, araştırmanın konusu olan değişkenlerin tek tek tür ya da miktar olarak mevcut durumlarının betimlendiği ve araştırma konusuyla ilgili davranış, tutum, beklenti, gereksinim ve bilgi düzeylerinin belirlendiği araştırma modeli iken ilişkisel tarama modeli, iki ya da daha çok sayıda değişken arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılan araştırma modelidir (Karasar, 2000). Buna göre araştırma kapsamında, BÖTE bölümü öğrencilerinin demografik özelliklerini ve medya okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik tekil tarama modeli, medya okuryazarlık düzeyleri ile farklı değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik ise ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye'deki devlet üniversitelerinin eğitim fakültelerinde öğrenim gören BÖTE bölümü öğrencileridir. Araştırma evreninin büyüklüğü ve bu evrene ulaşmada zaman ve maliyet tasarrufu sağlama nedenlerinden dolayı örneklem alınması yoluna gidilmiştir. Türkiye'nin genel profilini yansıtmasını sağlamak amacı ile Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki üniversitelerin hiçbirinde BÖTE bölümü bulunmamasından dolayı bu bölge hariç Türkiye'deki diğer coğrafi bölgelerdeki üniversitelerden basit rassal örnekleme yaklaşımından yararlanılarak altı üniversite belirlenmiştir. Araştırma kapsamında ulaşılan 688 katılımcıyla ilgili elde edilen bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1

Katılımcıların Üniversitelere Göre Dağılımları

	Sayı	Yüzde
Akdeniz Bölgesi – Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	90	13,1
Doğu Anadolu Bölgesi- Fırat Üniversitesi	189	27,5
Ege Bölgesi –Ege Üniversitesi	76	11,0
İç Anadolu Bölgesi - Anadolu Üniversitesi	133	19,3
Karadeniz Bölgesi –Karadeniz Teknik Üniversitesi	72	10,5
Marmara Bölgesi –Yıldız Teknik Üniversitesi	128	18,6
Toplam	688	100,00

Veri Toplama Aracı

BÖTE Bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada Karaman ve Karataş (2009) tarafından geliştirilen Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği kullanılmıştır. İki

bölümden oluşan veri toplama aracının ilk bölümünde katılımcıların demografik bilgilerine yönelik yedi tane, ikinci bölümde ise medya okuryazarlık düzeyini belirlemeye yönelik 17 madde bulunmaktadır. Araştırmacılar tarafından hesaplanan güvenilirlik katsayısı 0.84; bu çalışmadaki örneklem grubuyla hesaplanan güvenilirlik katsayısı ise 0.70 olarak bulunan ölçeğin seçenekleri 1=hiçbir zaman, 2=nadiren, 3= ara sıra, 4=sıklıkla, 5=her zaman şeklindedir.

Bulgular

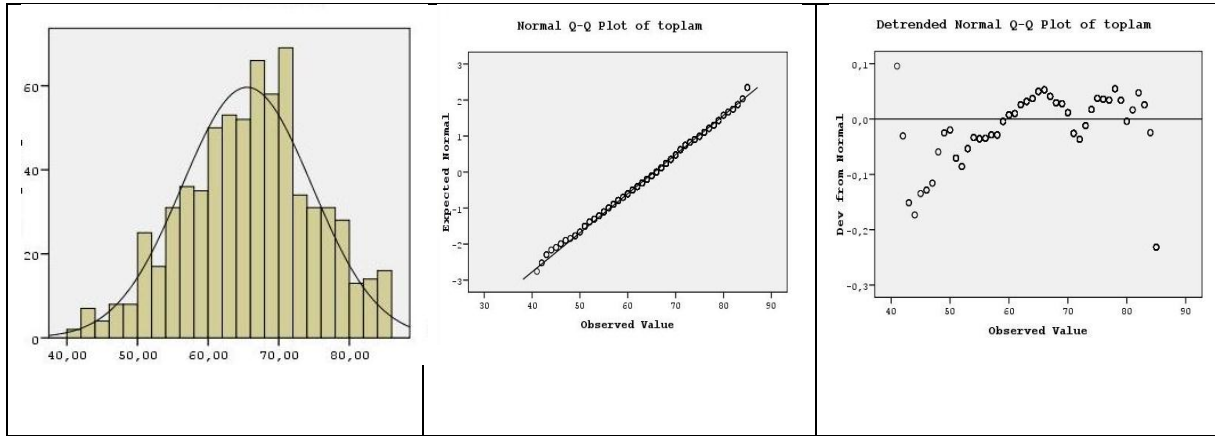
BÖTE Bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlıklarının hangi düzeyde olduğunu belirlemek amacıyla yapılan tanımlayıcı istatistiklerden elde edilen değerler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

BÖTE Bölümü Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	n	En düşük	En yüksek	\bar{X}	Ss
Medya Okuryazarlık Puanları	688	40	85	65.51	9.20

Öğrencilerin medya okuryazarlık puanları incelendiğinde en düşük puanın 40, en yüksek puanın 85 olduğu bulunurken, ortalamaları ise 65.51 bulunmuştur. Bu da BÖTE Bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlıklarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Araştırmanın diğer sorularına cevap aramadan önce veri setinin parametrik testlerin ön koşullarını sağlayıp sağlamadıkları test edilmiştir. Bu bağlamda verilerin basıklığı 0.281, çarpıklığı 0.141 olarak hesaplanmıştır. Verilerin normal dağılımlarına ilişkin grafikler Şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1: Veri Setinin Dağılımına İlişkin Grafikler

BÖTE Bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlıklarının cinsiyet değişkenine göre değişip değişmediğine t-testi ile cevap aranmıştır. Elde edilen değerler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Cinsiyet Değişkeni Ve Medya Okuryazarlık Düzeyi T-Testi Sonuçları

Grup	n	\bar{X}	Ss	t	p
Erkek	462	65.72	9.23	0.714	0.476
Kadın	214	65.18	9.10		

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrencilerin medya okuryazarlık puanları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t=0.714$, $p>.05$). Bir başka deyişle erkek ve kadın öğrencilerin medya okuryazarlık düzeyleri benzerdir.

Öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerinin üniversite değişkenine göre değişip değişmediği varyans analizi ile test edilmiştir. Elde edilen değerler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Üniversite Değişkeni ve Medya Okuryazarlık Düzeyi Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	1666.430	5	333.286			
Grupiçi	56555.424	682	82.926	4.019	.001	1-3, 3-5
Toplam	58221.855	687				

1: Anadolu, 2:Ege, 3: Fırat, 4: Karadeniz Teknik, 5: Mehmet Akif Ersoy, 6:Yıldız Teknik

Tablodan da görüldüğü gibi öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteler ile medya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F(5-682) = 4.019$, $p<.05$). Başka bir deyişle öğrencilerin medya okuryazarlık düzeyleri üniversitelere göre değişmektedir. Varyans analizi sonucunda çıkan bu anlamlı farklılığın hangi üniversite ya da üniversiteler arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi kullanılmıştır. Tablodan görüldüğü gibi öğrencilerin üniversite değişkenine göre medya okuryazarlık puan ortalamaları arasındaki farkın Anadolu Üniversitesi BÖTE öğrencilerinin ortalaması ile ($\bar{x}=66.60$) Fırat Üniversitesi BÖTE öğrencilerinin ortalaması ($\bar{x}=63.39$) ve Fırat Üniversitesi BÖTE öğrencilerinin ortalaması ile ($\bar{x}=63.39$) ile Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi BÖTE öğrencilerinin ortalaması ($\bar{x}=68.18$) arasındaki farklılıktan kaynaklandığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerinin sınıf değişkenine göre değişip değişmediği varyans analizi ile test edilmiştir. Elde edilen değerler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Sınıf Değişkeni ve Medya Okuryazarlık Düzeyi Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	774.220	3	258.073			
Grupiçi	57417.500	683	84.067	3.070	0.027	1-4
Toplam	58191.721	686				

Tablodan görüldüğü gibi öğrencilerin sınıf düzeyleri ile medya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($F(3-683) = 3.070$, $p<.05$). Başka bir deyişle öğrencilerin medya okuryazarlık düzeyleri sınıflarına göre değişmektedir. Varyans analizi sonucunda çıkan bu anlamlı farklılığın hangi sınıf ya da sınıflar arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin sınıf değişkenine göre medya okuryazarlık puanları arasındaki farkın 1. sınıf öğrencilerinin ortalaması ile ($\bar{x}=64.12$) 4. sınıf öğrencilerinin ortalaması ($\bar{x}=67.09$) arasındaki farklılıktan kaynaklandığı belirlenmiştir.

BÖTE Bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlıklarının İnternet erişim olanağı değişkenine göre değişip değişmediğine t-testi ile cevap aranmıştır. Elde edilen değerler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

İnternete Erişim Değişkeni ve Medya Okuryazarlık Düzeyi T-Testi Sonuçları

Grup	n	\bar{X}	Ss	t	p
Var	531	65.85	9.37	2.189	0.029
Yok	123	63.82	8.61		

Tablo 6'dan görüldüğü gibi öğrencilerin medya okuryazarlık puanları ile İnternete erişim imkanları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($t=2.189$, $p<.05$). Bir başka deyişle İnternete erişim olanağı olanlar ile olmayanlar arasındaki medya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerinin İnternette geçirilen zaman değişkenine göre değişip değişmediği varyans analizi ile test edilmiştir. Elde edilen değerler Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7

İnternette Geçirilen Zaman Değişkeni ve Medya Okuryazarlık Düzeyi Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	1647.313	3	558.104	6.699	0.000	1-4, 2-4
Grupiçi	55482.972	666	83.308			
Toplam	57157.285	669				

1: 2 saatten az, 2:2-4 saat, 3: 5-8 saat, 4:8 saatten fazla

Öğrencilerin İnternette geçirdikleri zaman ile medya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F(3-666) = 6.699$, $p<.05$). Başka bir deyişle öğrencilerin medya okuryazarlık düzeyleri İnternette geçirdikleri zamana göre değişmektedir. Varyans analizi sonucunda çıkan bu anlamlı farklılığın hangi zamandan kaynaklandığını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi kullanılmıştır. Tablodan görüldüğü gibi öğrencilerin İnternette geçirdikleri zamana göre medya okuryazarlık puan ortalamaları arasındaki farkın İnternette 2 saatten az zaman geçiren öğrencilerin ortalaması ile ($\bar{X}=63.89$) 8 saatten fazla zaman geçiren öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=69.53$) ve 2-4 saat geçiren öğrencilerin ortalaması ile ($\bar{X}=65.47$) 8 saatten fazla zaman geçiren öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=69.53$) arasındaki farklılıktan kaynaklandığı belirlenmiştir.

BÖTE Bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlıklarının İnterneti farklı amaçlarla kullanıp kullanmamalarına göre değişip değişmediğine t-testi ile cevap aranmıştır. Elde edilen değerler Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8

İnterneti Kullanma Değişkeni ve Medya Okuryazarlık Düzeyi T-Testi Sonuçları

Amaç	Grup	n	\bar{X}	Ss	t	p
Araştırma Amaçlı	Kullanıyor	572	65.98	9.15	2.906	0.004
	Kullanmıyor	115	63.26	9.19		
Alışveriş amaçlı	Kullanıyor	174	67.67	9.12	3.598	0.000
	Kullanmıyor	513	64.79	9.12		
Haber takibi amaçlı	Kullanıyor	450	66.63	9.14	4.452	0.000
	Kullanmıyor	238	63.39	8.97		
Müzik dinleme amaçlı	Kullanıyor	417	65.99	9.03	1.684	0.093
	Kullanmıyor	271	64.78	9.42		
Oyun amaçlı	Kullanıyor	244	66.62	8.76	2.349	0.019
	Kullanmıyor	444	64.90	9.39		
Ödev amaçlı	Kullanıyor	489	65.90	9.16	1.760	0.079
	Kullanmıyor	199	64.54	9.26		
Sohbet amaçlı	Kullanıyor	366	65.89	8.84	1.154	0.249
	Kullanmıyor	322	65.08	9.59		
Sosyal paylaşım sitelerini kullanma amaçlı	Kullanıyor	426	65.76	9.16	0.911	0.363
	Kullanmıyor	262	65.10	9.28		

Tablo 8'den de görüldüğü gibi öğrencilerin medya okuryazarlık puanları ile İnterneti araştırma amaçlı kullanıp kullanmamaları ($t=2.906$, $p<.05$), İnterneti alışveriş amaçlı kullanıp kullanmamaları ($t=3.598$, $p<.05$), haber amaçlı kullanıp kullanmamaları ($t=4.452$, $p<.05$), oyun amaçlı kullanıp kullanmamaları ($t=2.349$, $p<.05$) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bir başka deyişle İnterneti araştırma, alışveriş, haber ve oyun amaçlarıyla kullanan öğrenciler ile kullanmayan öğrencilerin medya okuryazarlık düzeyleri arasında farklılık bulunmaktadır. Öğrencilerin medya okuryazarlık puanları ile İnterneti müzik dinleme amaçlı kullanıp kullanmamaları ($t=1.684$, $p>.05$), ödev amaçlı kullanıp kullanmamaları ($t=1.760$, $p>.05$), sohbet amaçlı kullanıp kullanmamaları ($t=1.154$, $p>.05$), sosyal paylaşım sitelerini kullanma amaçlı kullanıp kullanmamaları ($t=0.911$, $p>.05$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bir başka deyişle İnterneti müzik dinleme, ödev, sohbet ve sosyal paylaşım sitelerini kullanma amaçlarıyla kullanan öğrenciler ile kullanmayan öğrencilerin medya okuryazarlık düzeyleri arasında farklılık bulunmamaktadır.

Öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerinin televizyon izleyerek geçirilen zaman değişkenine göre değişip değişmediği varyans analizi ile test edilmiştir. Elde edilen değerler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Televizyon İzleyerek Geçirilen Zaman Değişkeni ve Medya Okuryazarlık Düzeyi Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplararası	67.113	3	22.371	0.263	0.852
Grupiçi	58044.026	683	84.984		
Toplam	58111.138	686			

Tablo 9'da görüldüğü gibi öğrencilerin televizyon izleyerek geçirdikleri zaman ile medya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($F(3-683)= 0.263, p>.05$). Başka bir deyişle öğrencilerin medya okuryazarlık düzeyleri televizyon izleyerek geçirdikleri zamana göre değişmemektedir.

Sonuç ve Tartışma

Amacı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü (BÖTE) öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve çeşitli değişkenlere göre medya okuryazarlıklarını incelemek olan bu çalışmada BÖTE bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlıklarının orta düzeyde olduğu görülmüştür. Araştırmada ortaya çıkan bu bulgu Karaman ve Karataş'ın (2009) gerçekleştirdiği araştırmada öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu bulgusundan farklılaşmaktadır. Ortaya çıkan bu farklılık örneklem grubundan kaynaklanabileceği gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlığına ilişkin eğitim almamalarından kaynaklanıyor olabilir. Bu bağlamda BÖTE bölümünün öğretim programlarında seçmeli de olsa medya okuryazarlığına ilişkin derslere yer verilmesi gerektiği söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerinin üniversitelere göre değiştiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasında örneklem grubundaki öğrencilerin dağılımının denk olmamasının, üniversitenin bulunduğu çevrenin ve öğrencinin sosyo-kültürel düzeyinin etkili olduğu söylenebilir. Ortaya çıkan bu farklılığın nedenlerine ilişkin derinlemesine bilgi edinmek için BÖTE bölümü öğrencileri ve öğretim elemanlarıyla nitel araştırma desenlerine uygun araştırmalar gerçekleştirilmelidir.

Araştırmada öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerinin sınıflarına göre değiştiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bir başka deyişle öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe medya okuryazarlık düzeyleri de yükselmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin yaşlarının artmasıyla daha bilinçli hale gelmelerinin ve farklı biçimlerde de olsa medya ile deneyimlerinin artmasının bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olabileceği söylenebilir. Bu durumun test edilebilmesi için, farklı alanlarda, fakülte ve yüksekokul düzeyinde de benzer araştırmaların tekrarlanması gerekmektedir.

Araştırmada ortaya çıkan bir başka sonuç ise İnternete erişim olanağı olan öğrenciler ile olmayan öğrenciler arasında medya okuryazarlık düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık bulunduğuudur. Bu bulgu Karaman ve Karataş'ın (2009) gerçekleştirdiği araştırma bulgusuyla tutarlık göstermektedir. İnternet erişimi olan öğrencilerin İnternet ortamındaki bilgiye erişim, araştırma yapma, gündemi takip etme, iletişim kurma, farklı kaynaklara erişim gibi çok sayıda etkinliklerde bulunmasının bu medyalarla olan etkileşimini artırdığı söylenebilir. Aynı zamanda bu sonucun ortaya çıkmasında İnternet erişim olanağı olan öğrencilerin İnternetle daha iç içe yaşamalarının, buradan gelebilecek tehlikelerden haberdar olmalarının ve daha dikkatli davranmalarının da etkili olduğu söylenebilir. Benzer bir durum İnternet başında daha çok zaman geçiren öğrenciler için de söz konusudur. Bu durumu Karaman ve Karataş (2009) İnternetin iletişim, alışveriş, oyun, hobi vs. gibi bireylerin yaşamlarında önemli rol oynayan birçok etkinliği barındırmasıyla bireylere farklı beceriler ve deneyimler kazandırdığı dolayısıyla medya okuryazarlık düzeylerini de geliştirdiği şeklinde ifade etmektedirler. Ancak bu sonucun ortaya çıkmasında araştırmada İnternet erişim olanağı olan öğrenci sayısının olmayan öğrenci sayısından oldukça fazla olmasının etkili olabileceği de göz önüne alınmalıdır.

Araştırmada öğrencilerin medya okuryazarlıkları ile İnterneti araştırma, alışveriş, haber ve oyun amaçlı kullanıp kullanmamaları arasında anlamlı bir fark bulunduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ancak araştırmada İnterneti müzik dinleme, ödev, sosyal paylaşım sitelerini kullanma ve sohbet amaçlarıyla kullanan öğrencilerle kullanmayan öğrencilerin medya okuryazarlık düzeyleri arasında farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin özellikle İnterneti araştırma ve haber amaçlı kullanmaları bu medyalarla olan

etkileşimlerini artırdığı söylenebilir. Bu durumun da öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerini artırdığı ifade edilebilir. Aynı zamanda öğrencilerin İnterneti eğlence amaçlıdan daha çok eğitsel amaçlarla kullanmalarının medya okuryazarlıklarını artırdığı söylenebilir. Bu bağlamda öğrencilerin İnterneti eğitsel amaçlı daha çok kullanabilmeleri için etkinlikler düzenlenmesi gerektiği söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerin televizyon izleyerek geçirdikleri zaman ile medya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Karaman ve Karataş'ın (2009) araştırma bulgusundan farklılaşmaktadır. Karaman ve Karataş (2009) araştırmalarında öğretmen adaylarının TV izleme sıklıkları açısından medya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulmuşlardır. Bu durum TV'nin özellikle aynı anda milyonlarca kişiye erişebilmesi ve aynı anda dünyanın birçok farklı bölgesindeki bireylere aynı içeriği iletmesi, mesajlar vermesi, tüm dünyadaki gündemi herkese aktarması ile bilgilerin güncelliğini sağlaması haberler, reklamlar ve çeşitli programlar gibi yayınlarla bireylerin içerik üzerinde eleştirel düşüncelerini geliştirmesi, dünyanın farklı bölgelerinden bireylerle etkileşimi sağlaması olarak ifade edilebilir. Gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini BÖTE bölümü öğrencilerinin oluşturması, veri toplama aracının demografik bilgiler bölümünden elde edilen veriler doğrultusunda öğrencilerin daha çok İnternette zaman geçirmesinin, televizyonu neredeyse hiç izlememelerinin bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda eğitsel amaçlı kullanılacak ve büyük kitlelere ulaşabilen televizyonun kullanımı ve medya okuryazarlığı ile ilişkisi konusunda BÖTE bölümü öğrencileriyle odak grup görüşmeleri gerçekleştirilebilir. Böylelikle öğrencilerin neden televizyonu çok az izledikleri, bu aracın eğitsel amaçlı daha etkili nasıl kullanılabilceği konusunda görüşleri de alınabilir.

Hobbs (1998) "Medya Okuryazarlığı Hareketinde Yedi Büyük Tartışma" adlı çalışmasında medya okuryazarlığı dersinin yeterli eğitim görmeyen öğretmenlerce verilmesinin medya okuryazarlığının yüzeyselleştirilmesine neden olabileceğinden bahsetmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin medya okuryazarlığı konusunda bilinçlendirilmesi için ayrı bir ders olarak verilmesi önerisi bu çalışma ile desteklenmiş olmaktadır. Yine aynı çalışmada "Medya okuryazarlığı alanında öğretmen eğitimini tasarlayan ve yayan akademisyenlerin ve eğitimcilerin, deneyimlerini, stratejilerini ve felsefelerini paylaşma fırsatları sağlamak, öğretme ve öğrenme deneyimlerinin niteliğini ölçmek ve değerlendirmek için yöntemler bulmaları" fikri yer almaktadır. Bu fikrin, bu çalışmadan çıkan BÖTE öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin artırılması gerektiği fikrini kapsadığı söylenebilir.

BÖTE bölümü öğrencilerinin mezun olduktan sonra adım atacakları öğretmenlik süreçlerinde, bilgisayar ve İnternet teknolojisi ile ilgili güncel bilgi donanımlarıyla eğitim verecekleri öğrencilerini aynı zamanda medya okuryazarlığı konusunda da bilgilendirmeleri gerekecektir. Günümüzde televizyon, gazete, dergi gibi kitle iletişim araçlarının artık İnternet üzerinden takip edilmesinin, bunun üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda BÖTE öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi önem taşımakta olup elde edilen sonuçların bu bağlamda değerlendirilmesi önemli görülmektedir.

Kaynakça

- Altun, A. (2009). Eğitim bilim açısından seçmeli medya okuryazarlığı dersi programına eleştirel bir yaklaşım. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), 97-109.
- Anadolu Üniversitesi (1998). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü. [Online] 6 Mart 2010 tarihinde http://www.anadolu.edu.tr/akademik/fak_egt/bilgveogrttekegt/ adresinden indirilmiştir.
- Apak, Ö. (2005). *Türkiye, Finlandiya ve İrlanda ilköğretim programlarının medya okuryazarlığı eğitimi açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi.

- Aufderheide, P. (1993). *Media literacy* (Report No. DC 20036) National leadership conference on media literacy (ERIC Document Reproduction Service No. ED365294).
- Badke, W. (2009). Media, ICT, and information literacy. [Online] 1 Ağustos 2011 tarihinde http://findarticles.com/p/articles/mi_hb3328/is_200909/ai_n39230800/ adresinden indirilmiştir.
- Balaban, J., Ünal, F. ve Küçük, M. (2008). *İlköğretim medya okuryazarlığı dersinin amaçlarının ve etkinliklerinin değerlendirilmesi*. VIII. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı: Eskişehir Anadolu Üniversitesi, 6-8 Mayıs 2008.
- Burkhardt, G., Monsour, M., Valdez, G., Gunn, C., Dawson, M., Lemke, C., Coughlin, E., Thadani, V., & Martin, C. (2003). Literacy in the digital age. [Online] 5 Mart 2010 tarihinde <http://pict.sdsu.edu/engage21st.pdf> adresinden indirilmiştir.
- Çetinkaya, S. (2008). *Bilinçli Medya Kullanıcıları Yaratma Sürecinde Medya Okuryazarlığının Önemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi.
- Doğan, M. (1993). *İletişim veya dehşet çağı*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Elma, C., Kesten, A., Dicle, A., N., Mercan, E., Çinkır, Ş. ve Palavan, Ö. (2009). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin medya ve medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 93-113.
- Erdem, A. (2010). İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Medyaya Bakışı Ve Medya Kullanımı Üzerine Bir Çalışma. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5 (1).
- Hobbs, R. (1998). Medya okuryazarlığı hareketinde yedi büyük tartışma. (Bağlı, M. T, çev., 2004). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 122-140.
- Karaman, M. K. ve Karataş, A. (2009). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. *İlköğretim Online*, 8(3), 798-808.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi* (10. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, O. Y. (2007). *Ortaöğretim 10. sınıf öğrencilerinin televizyon dizilerindeki mesajları algılamalarında medya okuryazarlığının etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Pekman, C., (2006). Avrupa Birliği'nde medya okuryazarlığı. *I. Uluslararası Medya Okuryazarlığı Konferansı* içinde (s.16-26). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Özmen, A. (1999). Örneklem. Bir, A.A. (Ed). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* içinde (s.25-57). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Polat, C. (2005). *Üniversitelerde kütüphane merkezli bilgi okuryazarlığı programlarının geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Potter, W. J. (2005). *Media literacy* (Third edition). Thousand Oaks: California: Sage Publications.
- RTUK, (2007). *İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretmen el kitabı*. Ankara. [Online]10n Mart 2010 tarihinde <http://www.medyaokuryazarligi.org.tr/kaynaklar/MEDYAKitabi.doc> adresinden indirilmiştir.
- RTUK (2008). *Medya Okuryazarlığı Tarihçesi*. [Online] 7 Mart 2010 tarihinde <http://www.medyaokuryazarligi.org.tr/tarihce.html> adresinden indirilmiştir.
- Şeylan, S. (2008). *Medya Okuryazarlığı Ders Uygulamalarında Dünya Üzerinde Görülen Aksaklıklar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Thoman, E. (2003). *Skills and strategies for media education*. [Online] 6 Mart 2010 tarihinde http://www.medialit.org/reading_room/pdf/CMLskillsandstrat.pdf adresinden erişilmiştir.
- Yeşil, R. ve Korkmaz, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının televizyon bağımlılıkları, okuryazarlık düzeyleri ve eğitselliğine ilişkin düşünceleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 55 -72.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Significance of the Study: Individuals doing research and analysis, thinking critically and constructing information via interpretation could be said to have the qualifications expected from the 21st century human in this rapidly developing world of information. Today, it is quite easy to reach the necessary information, and it is necessary for individuals to demonstrate more conscious behavior. Therefore, today, there are various literacies such as information literacy, visual literacy, computer literacy and media literacy. The present study focused on media literacy related to the quality of individuals' perception of information about media tools which constitute an inevitable part of our lives. Media literacy is a concept which first occurred with television and movies and then with the Internet and which has resulted from students' need to evaluate the role of media in their lives (Badke, 2009). The concept of media literacy, which is closely connected with the Internet, makes it necessary for all individuals to become proficient in the subject since the Internet is now frequently used in our daily lives. In this respect, it is seen that studies on media literacy in Turkey have mostly been conducted at elementary school level and that there is not much research carried out at higher education level. As media literacy is a life-long process, it is believed that it should be examined in terms of education faculty students who have a big role especially in shaping future generations. In this respect, today, with the growing influence of the media on the Internet environment, it could be stated that it is important to determine the media literacy levels of students attending the department of Computer Education and Instructional Technologies (CEIT), who represent a conscious media-literate group of individuals. In the teaching process of CEIT students after graduation, they are supposed to give students information not only about current computer and Internet technologies but also about media literacy. The fact that people now use the Internet to watch television broadcasts and to read newspapers and journals is a matter that concerns teachers of Information Technologies. Therefore, it is important to determine CEIT students' levels of media literacy. Media-literate teachers of Information Technologies are expected to train their students accordingly and to help them become conscious of life-long media literacy. The present study aimed at determining CEIT students' levels of media literacy and to examine their media literacy with respect to certain variables.

Method: Within the scope of the study, the singular survey model was used to determine the demographic backgrounds of the participating CEIT students and their levels of media literacy; in addition, correlational survey model was applied to determine the relationship between their media literacy levels and certain variables. The study employed a total of 688 CEIT students from six different universities chosen on the basis of random sampling method (Anadolu University, Ege University, Firat University, Karadeniz Technical University, Mehmet Akif Ersoy University and Yıldız Technical University). In order to examine the participants' levels of media literacy, the 17-item "Media Literacy Scale" developed by Karaman and Karataş (2009) was used. For the analysis of the data collected via this scale, t-test, variance analysis and multiple comparison tests were applied.

Conclusion: The results of the study revealed that the students attending the department of CEIT had an average level of media literacy. It was also found out that the students' levels of media literacy did not significantly differ in terms of their gender yet differed with respect to their university. When their levels of media literacy were examined depending on their class-grades, the senior students had higher levels of media literacy than the freshman students did. In terms of another variable, availability of Internet access, the media literacy levels of the students with access to the Internet were higher than those of the with no access to the Internet. Considering the variable of time spent on the Internet, it was found out that the students spending more time on the Internet had higher levels of media literacy. Besides these variables, the CEIT students' levels of media literacy were examined with respect to their purposes of Internet use. The results revealed that there was a significant difference between the participants' levels of media literacy and their purposes of Internet

use such as research, shopping, news and games and that their levels of media literacy differed significantly with respect to Internet use for such purposes as music, homework, chat and social network sites. In addition, it was also seen that the students' levels of media literacy did not differ depending on the amount of time they spent on watching television.

Suggestions: The results of the present study demonstrated that the participating students' levels of media literacy differed with respect to their university, class-grade, the time they spent on the Internet and some of their Internet use purposes. The fact that CEIT teacher candidates had average levels of media literacy could be a result of the fact that they had not taken any course related to media literacy by the time of the study. In this respect, courses related to media literacy could be included at least as an optional course in the curriculum of CEIT. The findings obtained in the study revealed the need for organizing activities to use the Internet more for educational purposes and conducting similar studies in faculties or higher education institutions in different fields. Also, in order to examine the causes of the present findings, further qualitative research could be conducted with faculty members as well as students from the department of CEIT.